

“Vòng quanh Chùa Bà Đanh”

Tác Giả: Bài và ãnh: Trã n Công Nhung
Thứ Ba, 29 Tháng 12 Năm 2009 18:11

Thành ngữ “Vòng quanh chùa Bà Đanh” ai cũng đã nghe đã biết, nhưng chùa ra sao, ãnh nào thì ít ai rõ. Chùa mà vòng là đi u ít có, không ngã i lã bá, dng chùa làm gì.

[Đng v chùa Bà Đanh]

Xã nay chùa đ u do Hòa Thng, Sĩ Ông t o l p và có tên ch đàng hoàng nh : Long Sĩ n T (Nha Trang), Thánh Duyên T (Túy Vân Hu), Thiên n T (Qung Ngãi)..., đây l i do m t ngã i đàn bà, đ u khác th ng.

Chùa Bà Đanh đ c truy n t ng qua nhi u đ i ch vì chùa hoang v ng:

*Còn duyên k đón ngã i đ a,
H t duyên v ng ng t nh chùa Bà Đanh.*

Th nh, tôi đã phân vân, h i ngã i l n ch ng ai tr l i, nên ch hi u cách m h, m t n i ch n hiu qu nh ch không hình dung đ c gì. Chùa Bà Đanh nh m t bí tích. Cho đ n nh ng ngày “giang h l u l c” đó đây, dù xa xôi hóc hi m cũng c tìm cho ra chùa Bà Đanh, tôi nghĩ mình ch y xe máy s d dàng h n theo “xe ôm” (1).

M t bu i sáng bên b h Hoàn Kiếm tôi h i m t ông c, t ng h i cho có chuy n không ng ông lão rành r cho bi t: “Chùa Bà Đanh là tên Nôm c a chùa Châu Lâm. Chùa này đ c c t

“Vòng quanh Chùa Bà Đanh”

Tác Giả: Bài và ảnh: Trần Công Nhung
Thứ Ba, 29 Tháng 12 Năm 2009 18:11

Đến gần thì tôi vội vã nhìn Châu Lâm vào thì vua Lê Thánh Tông (1460-1497) ở làng Thủy Chanh, Hà Nội. Vì tránh huy miếu vua Thiệu Trị nên Thủy Chanh đổi thành Thủy Khuê. Vào thì đó, nhìn Châu Lâm dùng làm chỗ ở cho những người Chiêm Thành thua trận bỏ đất, còn chùa Châu Lâm là dành cho họ lái. Sau khi người Pháp chiếm đóng Hà Nội, họ dùng khu vực này xây trường trung học Bồ Đề (1907) - nay là trường Chu Văn An, và chùa Châu Lâm đổi về phía cuối làng Thủy Khê, đổi tên mới là Phúc Lâm. Dù tích của chùa Phúc Lâm hiện còn tấm bia ghi: Bà Đanh Tự (chùa Bà Đanh). Tên gọi truyền, Bà Đanh là người đàn bà đã có công lập chùa này, nên chùa mang tên bà. Thời vua Lê Thánh Tông bãi bỏ, số người đến lái ít dần, chùa ngày càng vắng vẻ. Một chùa Bà Đanh khác đến nay vẫn còn và dường như đang được trùng tu, chùa ở huyện Kim Bảng tỉnh Hà Nam”.

Nghe qua tôi thấy rất hứng thú về đề tài “Chùa Bà Đanh”, hỏi thêm ông lão vài chi tiết để đi Kim Bảng, hôm nào chọn xe (máy) vào sẽ tìm thăm. Tôi tin đây mới là chùa Bà Đanh mới đến xa nay. Chùa Bà Đanh vậy là có thể chắc không phải chuyển vị von của người đi.

Sau khi thăm khu di tích Nguyễn Trãi (2) ở làng Nhị Khê và đến Dm xã Ninh Sở (Thị trấn Tín, Hà Nam) vào đến Phố Lý đã 12 giờ, tôi phải tìm chỗ nghỉ trước khi đi chùa Bà Đanh. Về qua của Phố Lý, có khách sạn Thanh Thủy bên đường, tôi vào lấy phòng ngay vì trời nóng gắt lắm, không còn thì ghé chỗ quanh tìm kiếm. Thấy là khách sạn nghỉ, tôi nghĩ “giờ đến” về phía thôi, có trông cách tiếp cận cũng để hiểu người nhà “gánh vác” mới về. Ăn qua loa bánh mì, nghỉ ngơi đến 2 giờ tôi hỏi đường về huyện Kim Bảng. Hỏi đường nên tránh hỏi người xe ôm, do thói quen nghỉ ngơi không mua trả lái, hoặc đòi tiền hoặc chửi bậy. Hỏi người đi đường, và hỏi ba người đến nói nhau mới chắc đúng: “Tên của Phố Lý người ra một đống rất trái theo đường đề là đi Kim Bảng”.

Đúng là có đường đề đi Kim Bảng. Ngay đến đường, dưới cây ngô đến già có quán hút thuốc, tôi ghé vào hỏi bác phó cửa mở tôi mua cho chút ăn, bác vui vẻ bảo: “Đi theo đề sông Đáy đến ngã ba Quê phố... là đến chùa, những bây giờ chùa có con trai con gái, không còn vắng đâu”. Câu chuyện dường như có ý tứ u ám. Kinh nghiệm cho thấy lái cho đường của đa phần người mình thấy có tính khái quát đến đường nên nghe để. Thấy tìm cho ra cũng hết lái. Tôi về qua đi Hội Phòng tìm Cây Đa 13 giờ, hỏi người nào cũng bảo rẽ trái 500m, rẽ phải 500m, không xa chỗ 500m, song chỗ chỗ lái 500m mới thấy Cây Đa. Tôi ghi ngã ba Quê phố ở đường đề mà chửi.

Chọn xe trên đề là cái thú để biết, trên cao nhìn xuống ruộng đến sông hời, gió lồng lồng như mê mông, không khí trong lành, người lái có cảm giác khẽ hẳn ra.

“Vòng quanh Chùa Bà Đanh”

Tác Giả: Bài và ãnh: Trãn Công Nhung
Thứ Ba, 29 Tháng 12 Năm 2009 18:11

□

[Bên đê sông Đáy]

Giã là đđng đê, k th c đđng trãng nhã a h n hoi, r ng đ đ t qua ãi. Đang ngày mùa nên đđng trã thành sãn nhã: Giã trã ãn bé t ng t p, ch nãy ph i lúa, n i kia ph i r m, “mãý phóng” (3) đ t ngay trên đđng ch y xãnh x ch. M t vài ch d n lúa vào bao, t ng đ ng bao t i xanh đ x p dài làm cho con đđng đê đã nh n nh p ãi thêm màu s c, khi n ng i đi đđng cũg th y vui lây, m c dù có nhi u ch ph i chui qua “mãý phóng”, r m r b n đ y mình. Ch khi có xe b n bánh, m i th m i d p t m sang m t bên.

Đ n ngã ba Qu , r vào th tr n, r i ãi ra đê, ãi v n c nh ngày mùa t p n p lúa v . Th i này không còn “Gánh gãnh gãnh, gãnh gãnh gãnh, gãnh lúa v , gãnh lúa v , lúa v lúa v ...” nh th i nh c sĩ Ph m Duy mô t , lúa vác d n m t ch có xe trâu, xe “công nông” (4) chuy n đi.

M t bác nông dân ch tay v phía núi xa: “Ông đi h t khúc quanh đàng kia s th y đđng vào chùa Bà Đanh”. V y là đúng đđng, tôi m ng. Đã nhi u ãn b ã c h ng ch vì lòng t t c a ng i vu m . Không bi t ch c nh ng khi đ c h i, cũg c ch b a, có hôm trong khu ph c Hà N i v ga Hàng C mà tôi c ch y vòng quanh mãi. L c đđng trong thành ph dù đêm hôm khuya kho t không sao, n i thôn xóm quê mùa là chuy n không n.

“Vòng nhò Chùa Bà Đanh”

Tác Giả: Bài và ònh: Tròn Công Nhung
Thứ Ba, 29 Tháng 12 Năm 2009 18:11

[Đònh đi Kim Bònh]

Nhìn dãy núi xanh thò m phía chùa Bà Đanh, không có dò u hiò u gì làng mò c ngò ò i ò, trò i ã dò u nò ng và nhò báo hiò u sò p có mò a. Đònh ã ã trò ng, tòi rò ga, phóng nhanh, ã ng hò mò i 3 giò hò n, tòi yên tâm kò p giò vò.

Chò y hò t khúc quanh theo ãng nhò ò i bác nông phu, có bò ng chò ò i rò vào chùa. Con ã ã ng rò i ã ã ã xuyên qua rò ng nhò sum suê chò ng vài trăm mét. Cui ã ã ã ng là bò sông, cò ng chùa ngay bên trái.

“Vòng quanh Chùa Bà Đanh”

Tác Giả: Bài và  nh: Tr n Công Nhung
Thứ Ba, 29 Tháng 12 Năm 2009 18:11

Ở [Chùa Bà Đanh]

C ng chùa là m t ti n đình nhìn ra sông, ba gian ba của ván r ng, mái mũi hài đ n gi n hai t ng, không hoa văn r ng ph  ng. Hai bên có hai c a ph  nh  h n cũng hai t ng tám mái. T t c  các c a đ u đóng kín. Nét c  mấy trăm năm th y r , riêng t  ng thành bao quanh nhi u ch  đã xây lại. Cây hoa đ i c  th  trước c ng chùa, g c đã đ  nghiêng, kho ng tr ng trước chùa cách bờ sông Đáy vài chục mét, đ  ch  cho m t ngày h i vài trăm người. Nh ng chùa Bà Đanh thì ch ng phải lo chuy n đông người.

Bên kia sông Đáy là Ngũ Đ ng S n, còn g i Núi C m, dãy núi nh  b c tr  ng thành, một vùng sông núi âm u v ng l ng, tr i không bóng chim, sông không bóng thuy n, c nh tích li u. Tôi hi u ph n nào ý nghĩa tên ngôi chùa.

Đang tìm xem vào chùa b ng l i nào thì có m t t p thanh niên đi ra phía cuối t  ng. H i, h  b o đi tu t vào trong. Đám nam n , m t xe hai người,  n nói b  b  l c c c, không có v  gì là học sinh đi ngo n c nh. Tôi đ ng xe khóa h n hỏi, ch  cho đám choai choai đi h n m i vào chùa. Đây là l i riêng ra sau m y gian nhà ph . Ngôi chánh đ n phía trái đã tháo đ  hoàn toàn. M t đám th  đang h  h c của, đ c đ  i l u b t căng t m. Vừa lúc m t bà s i bước ra tôi xin phép vào thăm và ch p vài t m hình. Nghe vậy bà lên tiếng ngay:
- Ông vào cúng xin phép Thánh trước đã, không là b  Thánh qu  đ y. (5)

Tôi theo bà th y vào ngôi nhà nh  ba gian bày bi n t  ng th  ch t kín. Gian giữa t  ng Ph t t  ng Thánh hàng hàng l p l p t  trên cao xuống đ n. M t án th  l n phía trước dành th  Bà Chúa Đanh t c Th n Pháp Vũ. Gian trái th  các T  tr  tr . Gian ph i th  Thánh, bàn th  nào cũng đ t m t “Hòm công đ c” to t  ng, rất khó coi (6). Cũng t  ng tự các chùa đ n khác, h u h t t  ng đ u s n sơn th p vàng, râu ria áo m o, khó mà phân biệt ngôi th  danh v .

“Vòng nhò Chùa Bà Đanh”

Tác Giả: Bài và ònh: Tròn Công Nhung
Thứ Ba, 29 Tháng 12 Năm 2009 18:11

[Tò òng Thòn Pháp Vũ (Bà Đanh)]

Bà thò y đò t cho tôi mò y cây nhang, tôi đò t tiòn cúng vào đĩa con đò sòn trên bàn thò ròi khòn xin vò công viò c cò a mình. Chò mò t phút tôi quay ra hò i vò chò chùa:

- Thò a tòi sao ngò òi ta thò òng nói: “Vòng nhò chùa Bà Đanh”?
- Chuyòn là thò này: Ngày trò ò c đây là thôn Đanh, ròn núi cheo leo, ngò òi ít thú nhiò u, đò i sòn g cò cò c, bòn nh đò ch thiên tai, sau có mò t vò òn thánh hiòn xuò ng cò u đò dân chúng, giúp cho mò a thuòn gió hòa, đò nhò òn, dân lò p miò u thò Bà. Tò đó có tên chùa Bà Đanh.(7)

Tôi ngò chuyòn chùa Bà Đanh không chò tóm tò t đò n giòn nhò vò y nhò ng thò y bà thò y muòn cho qua nên xin phép đi loanh quanh chò p ònh.

Chánh đò n chò còn khung sò òn trò ng ròn ng, tò t cò đò i vò nhà Tò òn i tôi vò a cúng hò òng. Trong không gian u tò ch, tiòn g dùi đò c nghe chan chát. Nhóm thò mò c cò m cú đò c đò o chò m trò, làm lòi nhò ng phò n lâu ngày bò mò i mò t. Ngò n ngang cây gò tò trong ra ngoài. Thò phò n lòn còn trò có cò òn, trong Nam hiò m thò y phò òn làm nghò mò c. Lòn vò chò quê Sòn Vi (8), tôi cũng gò p mò t cô thò chò m, tay dùi tay đò c mà nhan sò c đò m đà tuyò t đò p, vò đò p lành mò nh trong sáng, gỏi thò thành khó sánh kò p. Tôi hò i thăm bác thò cò :

- Thò a bác, đây là thò ò đầu vò làm?
- Hà Tây.

Tôi cũng đoán thò, Hà Tây xò a nay òn i tiòn g vò các nghò thò công. Ngòi nhà cò (9) trong Thanh Hóa cũng do thò Hà Tây vào làm.

- Bao giò thì hoàn thành hò bác?
- Cũng phò i sang năm, còn tùy ngân khoòn òn a.
- Tôn tò o là do tiòn nhà chùa hay ai tài trò ?
- Nghe nói nhà ò ò c đò u tò trên chò c tò.

Trong nhò ng năm gò n đây chính quyòn có chò trò òng tôn tò o phò c đò ng nhiò u đò n chùa di tích,

“Vòng quanh Chùa Bà Đanh”

Tác Giả: Bài và ảnh: Trần Công Nhung
Thứ Ba, 29 Tháng 12 Năm 2009 18:11

đều đáng mừng, song không hiểu sao còn rất nhiều người chực chờ chờ. Nhưng di tích mang ý nghĩa văn hóa lịch sử rất cần chăm sóc thì người lãnh đạo hoang phí rất đau lòng (10). Chùa Bà Đanh theo nhà bác học mô tả thì khi hoàn thành sẽ là ngôi chùa “hoành tráng”, đẹp phong phú bá tánh sẽ tiếp nối đời đời. Chùa được xây dựng trên bờ sông Đáy, sông này quanh quanh là nơi thanh vắng xa khu đông dân. Nếu lui tới nhiều thì quố quốc nầy chớ ai dám đến. “Vòng quanh chùa Bà Đanh” là phải. Chớ sợ mất khi chùa trở thành nơi nguy nga mà cũng là trung tâm mua bán thì chúng ta đã trở nên thực hóa của Thiệu. Thực tế cho thấy nhiều di tích tôn giáo là cách sự phát triển hào nhoáng để câu khách du lịch. Tôi có dịp tâm sự với nhiều anh em hiểu biết trong giới văn học nghệ thuật thì đa số cho rằng “tốt cả đều lấy danh nghĩa bỏ tiền bỏ tài kinh doanh thực lợi (nôm na là buôn bán thánh) (11).

Đã hiểu được phần nào ngôi chùa có tiếng xưa nay, tôi quay ra ghé thăm Núi Ngọc. Núi Ngọc nằm bên phải ngoài cửa vào chùa, sát mé sông. Cảnh núi có ngôi miếu nhỏ, cửa ván kín mít chớ không biết gì bên trong, chung quanh cây cỏ um tùm. Trên vách mặt cáo thêu vẽ trăn trở ngăn cấm xâm phạm di tích. Núi Ngọc là một đỉnh đá cao phủ cây xanh. Có cây si (nghe nói) 1000 năm tuổi, trông không có vẻ đẹp gì, gốc nhiều chi chít xuống hàng loạt, ngoài ra toàn cây hoang bời rậm. Núi Ngọc không phải là nơi cho du khách leo trèo như núi Hàm Rồng (Thanh Hóa) hay núi Rồng ở Sapa.

1. Đường vào chùa Bà Đanh. 2. thợ chạm 3. Miếu Núi Ngọc 4. Núi Ngọc

[Quanh chùa Bà Đanh]

Nghe mình thì người hào con Rồng cháu Tiên nên quê hương nơi nào cũng đưa linh nhân kiệt, nơi nào cũng ao Tiên, núi Ngọc, hang Rồng. Nhiều người lập danh mục các khu di tích du lịch nghe kêu như chuông đồng, thực tế quá tầm thường ngoài trời tên gọi, có đi mới biết. Nói vậy như người đi để cầu quê hương bằng bực bội miếu, nhiều người không được VHTT công nhận như không vì thực mà kém rung cảm lòng người. Đền chùa Bà Đanh được cái thú là người cần nhấc đống đồng, cần đống đồng quê ngày mùa, tuy đất nước đã “điên khí hóa, công nghệ hóa, hiểu biết hóa...” nhưng đời sống mớ mớ, chân lấm tay bùn vẫn còn nguyên, đi làm tôi thấy gần

“Vòng quanh Chùa Bà Đanh”

Tác Giả: Bài và ình: Trìn Công Nhung
Thứ Ba, 29 Tháng 12 Năm 2009 18:11

gũi väi quê häng hän là cänh nhän nhäo thä thành.

Däc đäng Bäc Nam còn nhiäu cänh trí ã däng phong phú hän, chiäu tà miän sän cäc, hay bình minh vùng biän làng chài ã là cänh ãm ãa tình tänäu chúng ta ã có mät thäi gän bó väi quê häng. Càng ãi tôi càng có nhiäu häng thú, nhiäu khám phá bät ngä. Chính ã ãó tôi luôn luôn thäy mäi mä và không hä mät mäi trong mäi cuäc hành trình, nhäng cuäc hành trình mà nhiäu năm träc tôi không nghĩ là mình có cä häi thäc hiän ãäc.